

ПОДРОБЕН SWOT АНАЛИЗ НА СЕКТОР АКВАКУЛТУРИ

1. Свободно отглеждане (Екстензивно или полуинтензивно) на хидробионти в естествени сладководни водоеми и язовири (PON Естествени водоеми)

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Дългогодишни традиции в този тип технология на отглеждане на риба и други водни организми; 2. Развит вътрешен пазар на прясна риба и по-конкретно топлолюбиви шаранови видове; 3. Развита хидрографска мрежа и наличие на множество вътрешно-териториални водоеми; 4. Наличие на гъвкаво и адаптивно производство, най-често от семеен тип, устойчиво на потребителски кризи и пазарни флуктоации; 5. Ниски капиталови разходи за стартиране на бизнеса и малка необходимост от допълнителни инвестиции; 6. Ниска себестойност на получаваната продукция вследствие на по малка употреба на фураж; 7. Неизискващи висока квалификация дейности по развъждане; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Отсъствие на възможности за контрол върху хидрохимичните и хидрофизичните условия на отглеждане на хидробионтите; 2. Вегетационния цикъл на производство на риба е удължен вследствие лимитирани възможности на трофичната база на водоемите, както и използване на фуражи с лошо качество и висок хранителен коефициент; 3. Непригодност на водоемите за пълно събиране на продукцията; 4. Откритата водна площ, обославя лесен достъп на хищници, рибоядни птици и паразити, пренасяни по воден път; 5. Производство на малък обем от еднотипна продукция, предимно топлолюбиви видове, намалена парична ликвидност, както и невъзможност за реализация на продукцията от малките ферми в големите търговски вериги; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Обособяване на зони за разгръщане на садково производство, при наличие на адекватни водни площи, дълбочини и качества на водата, както и дейности по подобряване на производствените характеристики; 2. Диверсифицирано производство на поликултура с добавяне на стопански ценни видове риба от по-високия ценови сегмент като: европейски сом, бяла риба сулка, щука, есетрови видове, езерен рак, сладководна скарида и др. 3. Структуриране на пазара на едро, чрез създаване на пазарна структура и участие във финансови инструменти от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране и подкрепа за застраховане на продукцията с цел подобряване на ликвидността на фермерите; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конфликт при ползване на водата (ресурса) за различни цели – напояване, питейни нужди, енергодобив и др.; 2. Цъфтежи и други причинители водещи до влошаване на качеството на водата; 3. Поява на бактериални и вирусни патогени, които не могат да бъдат контролирани; 4. Негативно влияние на климатичните промени – засушавания, наводнения, намаляване на нивото на водата във водоемите и обледявания; 5. Повишена конкуренция от производители и търговци на единния европейския пазар; 6. Промяна предпочитанията на потребителите към други продукти; 7. Застаряващ персонал и мениджмънт на фермите, липса на приемственост.

<p>8. Наличен и достъпен зарибителен материал на култивираните видове;</p> <p>9. Кратък път до местния пазар, тъй-като фермите задоволяват предимно локално и регионално търсене;</p> <p>10. Минимално влияние върху околната среда. при устойчиво прилагане на аквакулните мероприятия;</p> <p>11. Живописен ландшафт около водоемите, предпоставка за развиване на туризъм;</p>	<p>6. Амортизирана инфраструктура на водоемите и водохващанията. Липса на районна инфраструктура което води до трудности по охрана на обектите;</p> <p>7. Ниска възможност за автоматизация на производствата и внедряване на технологични нововъведения;</p> <p>8. Недостатъчно ниво на познаване на нормативната база на собствениците/управленските кадри в този тип ферми;</p> <p>9. Неразвита дистрибуционна мрежа на пазара на едро поради липса на рибна борса, и липса на колективни пазарни сдружения;</p> <p>10. Тежки процедури за получаване на разрешителни за развиване на дейността;</p> <p>11. Малък брой идентифицирани рибарски райони във вътрешността на страната, които да се ползват от структурната подкрепа на местни инициативни рибарски групи.</p>	<p>4. Добавяне на стойност към производството чрез извършване на първична преработка и маркетинг на произведената продукция;</p> <p>5. Диверсификация на аквакултурните дейности чрез развитие на туризъм;</p> <p>6. Промотиране на фермите, като инвестиция за развитие на бизнес от семеен тип, способен да генерира устойчива заетост, включително на ниско квалифицирани работници и уязвими групи в рибарските и селските райони характеризирани с висока безработица;</p> <p>7. Участие в доброволни акваекологични схеми.</p>	
---	---	--	--

Общият брой на стопанства в язовири култивирани риба и други водни организми по екстензивни и полуинтензивни методи, по данни на ИАРА към 31-12-2012г. е **66** броя. Продукцията добивана от тези ферми е с малък обем и се състои главно от шаран, бял амур и толстолоб, които са класифицирани от ИАРА като **традиционна** за България аквакултура. У нас като начало за изкуствено риборазвъждане се смята 1892 год, когато на Пловдивското изложение е показан басейн с изкуствено отглеждани шарани. Не след дълго се изпращат в Германия и Чехия специалисти, които да изучават изкуствено развъждане на пъстърва. Целта е да се създадат малки рибарници в Боровец, Севлиево горско стопанство и др. за отглеждане на зарибителен материал за планинските райони. Първите шаранови рибарници се установяват в региона на Пловдив и Садово.

По данни на НСИ годишната консумация на стопански ценни видове риба и други водни животни по видове в домашни условия и в заведенията за обществено хранене средно на домакинство през 2012 г. е 11.8 кг, а средно на лице е 5.1 кг, като Шаранът е най-често консумирания вид риба от домакинствата в страната. Неговият относителен дял в общата консумация на посочените видове риба е 33.0%. След него се нареждат дъговата пъстърва - 13.0%; бялата риба (сулка) - 11.5% и сребристая каракуда - 11.1%. Като цяло в страната има **развит вътрешен пазар** (потребление и дистрибуция) на прясна риба, и по-конкретно на топлолюбиви шаранови видове.

Тези ферми се разгръщат основно в **малки водоеми (микро-язовири до 100 декара изградени през плановата икономика, за целите на напояване)** и като цяло не притежават необходимите дълбочини, площи и качества на водата за разгръщане на интензивно производство, изразено най-вече в разполагане на садкови инсталации. Операциите по **повишаване на производствените характеристики** на водоемите, чрез удълбочаване, премахване на утайки и др. са желани от операторите, но са възможни единствено при оказване на финансова подкрепа. **Вегетационния цикъл** на производството на риба зависи от гъстотата на посадката, но като цяло в този тип стопанства е **удължен**, вследствие ограничената хранителна среда на водоемите. Производителите използват **фуражи с лошо качество** (напр. коефициента на масово използваните от операторите царевича, жито и ечемик е от 6 до 8 кг за килограм продукция), поради икономическата неизгодност на използването на скъпи, висококачествени фуражи (ниска гъстота на посадката, големи водни площи). Като цяло фермите са от семеен тип и операторите в тези стопанства полагат несъразмерен и извънреден труд, с цел повишаване на производството и обезпечаване на нормалното функциониране на процесите по риборазвъждане. Поради тези причини, много от стопанствата са успели да се запазят през годините, когато цената на рибата на вътрешните пазари се е свивала, или потребителите са я изключвали от менюто си (по данни на НСИ консумацията на човек през 2007г. е възлизала на 3 кг. годишно). Тази **гъвкавост позволява на операторите да запазят устойчиво** производство и да развият фермите до конкурентно равнище. Със значително по добър производствен потенциал са тези стопанства, които са разположени във **водоеми с по - големи площи**, в които могат да бъдат отглеждани и видове риба с по-висока добавена стойност, като европейски сом, бяла риба сулка, щука, есетрови видове, езерен рак, сладководна скарида и др.

Предимство на този тип стопанства се изразява в лесното **стартиране на бизнеса**, поради ниските капиталови разходи. Де факто освен оперативните разходи по наемане на водоема и зарибителен материал, както и **фураж в малки** количества, други разходи от стартиращите предприятия не са необходими. Дейностите по развъждане на рибата в тези ферми не изискват специално образование от операторите, а само стриктно спазване на периодите на зарибяване и наблюдение на продукцията. Зарибителния материал за шарановите видове е **наличен и достъпен**, и в близките години не се очаква недостиг. **Реализацията на продукцията** се осъществява на регионален признак, като по данни на НСИ над 86% от домакинствата се снабдяват с риба от специализирани рибни магазини и пазари. Дейностите по развъждане на риба в тези стопанства не оказват негативно влияние върху околната среда, и риска от замърсявания с прекомерна употреба на фураж или прекомерна гъстота на посадката е **минимален**. Същевременно районите около фермите притежават живописен ландшафт, което е предпоставка за развиване на достъпен за населението в регионите туризъм.

Сред недостатъците на стопанствата са откритите площи на водоемите, което прави зависимо производството от различни атмосферни влияния. Практически контрол върху **хидрохимичните и хидрофизичните свойства** на водата е невъзможен. Качеството на водата в малките водоеми обикновено е влошено поради липса на проточност и обрастватели, предизвикващи гниене и променящи химическите свойства на водата. Поради тази причина, съществува риск месото от култивираните риби да притежава характерен мирис на утайка, което отблъсква потребителите. Събирането на продукцията се извършва с грибове, но често на места релефа на дъното на водоемите **не позволява** на мрежата да улови рибите достигнали консумативен размер. Поради откритата площ на водоемите, продукцията често е подложена на набези от **хищници и рибоядни птици** (най-често видри и корморани), както и развитието на различни патогенни микроорганизми и паразити във водата. Недостатък е и **малкият обем от еднотипната продукция**, която се произвежда от малките ферми, което ги поставя в зависимост от търговци и прекупвачи, както и сегментира продажбите само в една група рибни продукти (напр. шаранови). Производствената инфраструктура във водоемите (водовземания, изпускателни кранове, стени) е **амортизирана** и се нуждае от подмяна. Районната инфраструктура изразена в огради, пътища до обектите, снабдяване с ток и вода често липсва. Въпреки че подобни активи нямат производствен характер тяхното изграждане е необходимо с цел подобряване на работните условия и наболелите проблеми по охрана и наблюдение на стопанствата.

Възможностите за **автоматизация на производствения процес и внедряването на иновации и технологии** в този тип стопанства е лимитирано. В последните години в различни части на ЕС се интродуцират специализирани култиватори за удълбочаване на водоемите, третиране на растителност и др. които позволяват механизирано извършване на дейностите по поддръжка на водоемите. Различни подобрени иновативни системи за аериране на различни зони във водоемите също биха били приложими, като тези перспективни технологии все още не са навлезли в цялост в страната.

Нивото на **познаване на нормативната уредба** регламентираща култивирането на риба, в малките ферми все още е ниско. Голяма част от операторите, все още не познават в цялост задълженията и правата които произтичат от разпоредбите на националното законодателство, като дори попълването на статистическите формуляри е проблемно. Действия в посока насърчаване на обучение през целия живот трябва да бъдат търсени, както на ниво браншови организации, така и на ниво администрация.

Осезаема е липсата на **пазарна структура** (рибна борса) с цел преодоляване на риска от занижени изкупни цени по регионите. Подобна структура ще спомогне за подобряване на дистрибуцията на риба и рибни продукти, както и би могла да подобри ликвидността на операторите по отношение на оперативните разходи, чрез сключване на фючърсни/форуърдни договори. Организации на производителите и браншови организации (по смисъла на регламент Council regulation (EC) 104/2000 г.), съставени от оператори на ферми няма създадени, поради липса на интерес. В страната липсват изградени обособени пазари на производители, с цел постигане на справедливи цени за реализация на продукцията от фермите. Въпреки наличната възможност по ОПРСР 2007-2013 за структуриране на колективни сдружения (мярка 3.1 Колективни Дейности) и изграждане на пазарни структури (Мярка 2.6 Инвестиции в преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура) не са подадени проектни предложения.

Облекчаването на процедурите и намаляване на разходите по издаване на разрешителни за упражняване на дейността, към настоящия момент ще бъде в пропорционална връзка с привлекателността и устойчивостта на този тип стопанства.

Малък брой идентифицирани рибарски райони във вътрешността на страната, които да се ползват от **структурната подкрепа на местни инициативни рибарски групи**. Много от тези ферми имат потенциал за идентифициране на проблеми на местно ниво, както и могат да предложат полики за устойчиво развитие на рибарските райони. При по голям обхват на територията на рибарския район, биха могли да се включат повече заинтересовани страни и с достигане на критична маса от заети в сектора, могат успешно да се прилагат мерки аналогични на успешната „Млад фермер” от програмата за развитие на селските райони.

Заплахите за съществуването на тези ферми са изразени най-вече в **конflikта между различните ползватели на водата** (за целите на напояване, питейни нужди, изграждане на ВЕЦ-ове и др.), като аквакултурата не е приоритет при реда на ползване на водните ресурси. **Цъфтежи и други причинители, както и бактериални и вирусни патогени** водещи до влошаване на качеството на водата, а от тук и намаляване на производствения капацитет на фермите, също са риск който трябва да бъде управляван. Негативното влияние на **климатичните промени** – засушавания, наводнения, намаляване на нивото на водата във водоемите и обледявания може да бъде обезпечено най-вече чрез застраховане на продукцията.

С навлизането на единния европейски пазар пред производителите се появява и **конкуренцията от другите държави** – членки, на която може да бъде отговорено само с понижаване на себестойността на отглежданата продукция чрез икономии от мащаба, както и повишаване на качеството.

Промяната в **предпочитанията на продуктите от потребителите** също е риск, който трябва да бъде анализиран и управляван от операторите. Съществува тенденция за налагане на внос на риба и рибни продукти от ниския ценови клас от трети страни (пангасиус, хоки, тилапия и др.), които постепенно могат да изместят традиционните за страната предпочитания. Към тази тенденция може да се прибави и постепенното припознаване на соленоводните риби, като по качествен и деликатесен вид от по-заможната част от потребителите.

На критични нива е и **възрастта на персонала и мениджмънта на фермите**, като съществува липса на приемственост и навлизане на млади оператори в сектора. Задължително е прилагането на схеми, които да насърчат и подобрят атрактивността на сектора, който да бъде припознат от млади специалисти като доходоносно начинание.

Екстензивните и полуинтензивните стопанства са важни от гледна точка на създаване и запазване на работни места и снабдяване по регионален признак на потребителите с прясна риба на достъпна цена. Култивирането на риба в тези селски и рибарски райони, носи и екологични ползи. Често водоемите образуват хабитати за различни птици и водни животни, зависими изцяло от дейностите развивани от операторите в сектора. Чрез култивирането на риба се и запазват традиционните характеристики на зоните.

Именно поради гореизложените причини е важно малките обекти да продължат съществуването си и да има подкрепа от структурна подкрепа от страна на ЕК и Р. България.

Възможностите пред операторите на малки водоеми са насочени към реструктуриране на производството чрез:

- Повишаване на производствения капацитет на водоемите чрез обособяване на зони за разгръщане на садково производство , при наличие на адекватни водни площи, дълбочини и качества на водата и/или Разширяване/ подобряване на производствените характеристики на водоема чрез удълбочаване, премахване на утайки или тяхното предотвратяване, укрепване на стени и цялостна техническа поддръжка - кранове, връзки, различните шахти, филтри, бетониране на открити канали, саваци, диги и т.н. и премахване на обрастватели и водна растителност.
- Диверсифицирано производство на поликултура с добавяне на стопански ценни видове риба като: европейски сом, бяла риба сулка, щука, есетрови видове, езерен рак, сладководна скарида и др.
- Включване в доброволни схеми насочени чрез структуриране на пазара на едро организирани от пазарна структура както и участие във финансови инструменти от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране с цел подобряване на ликвидността на фермерите ;
- Добавяне на стойност към производството чрез извършване на първична преработка и маркетинг на произведената продукция в изградени собствени търговски обекти и помещения за разфасоване;
- Диверсификация на аквакултурните дейности чрез развитие на туризъм в зоните около водоема. Добавяне на стойност към дейностите на фермите, чрез изграждане на помещения за настаняване на туристи, оборудване на водоема със съоръжения за любителски риболов, както и изграждане на заведения за хранене;
- Промотиране на фермите, като инвестиция за развитие на бизнес от семеен тип, способен да генерира устойчива заетост, включително на ниско квалифицирани работници и уязвими групи в рибарските и селските райони характеризирани с висока безработица.
- Участие в доброволни акваекологични схеми– подкрепа за стопанства, ситуирани в зони по Натура, хабитати на птици, защитени и влажни зони, производство на биологична аквакултура, използването на методи за производство на аквакултури, благоприятстващи опазването и подобряването на околната среда и биоразнообразието .

За да бъдат фермите жизнеспособни е целесъобразно освен гореописаните дейности да се подпомагат инвестициите в собствени съоръжения за прибиране на продукцията (грибове), специализирани иновативни култиватори за борба с обрастватели, растителност и удълбочаване на водоема, както и всякакъв тип районна инфраструктура, включваща и водозахранване и заустване на води извън рамките на фермата. За язовири с по големи от 100 декара площи е целесъобразно да се обособят зони за садково производство (при технически възможности на водоема и качество на водата), които да повишат производствения капацитет, както и да се инвестира в съоръжения за контрол на параметрите на средата за отглеждане на рибата. Слабият производствен капацитет и малките обеми обосновават и нуждата от инвестиции основно в диверсификация на аквакултурните дейности, като туризъм , маркетинг, любителски риболов, първична преработка и др.

2. Басейнови аквакултури (Интензивно отглеждане) (ТНК Басейни и канали)

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Дългогодишни традиции в този тип технологии на отглеждане на риба и други водни организми; 2. Развит вътрешен пазар на прясна риба и по-конкретно шаранови и пъстървови видове; 3. Развита хидрографска мрежа и наличие на захранващи водоизточници; 4. Контролирана среда, характерна с висок добив за единица площ или обем, както и скъсяване на технологичното цикъл за производство вследствие на засилен интензитет; 5. Обучен персонал; 6. Относително организиран пазар за реализация на продукцията; 7. Наличен и достъпен зарибителен материал на култивираните видове; 8. Живописен ландшафт около водоемите, предпоставка за развиване на туризъм. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Относително високи оперативни разходи – персонал, енергия, консумативи и др.; 2. Ограничени възможности за контрол върху хидрохимичните и хидрофизичните условия на отглеждане на хидробионтите; 3. Откритата водна площ, обуславя лесен достъп на хищници, рибоядни птици, и паразити, пренасяни по воден път; 4. Ограничена възможност за автоматизация на производствата и внедряване на технологични нововъведения; 5. Амортизирана инфраструктура на басейните и водохващанията, както и остаряла районна инфраструктура което води до трудности по охрана на обектите; 6. Малък брой идентифицирани рибарски райони във вътрешността на страната, които да се ползват от структурната подкрепа на местни инициативни рибарски групи; 7. Остаряла база за люпене на оплоден хайвер и производство на зарибителен материал в специализираните или пълносистемните стопанства; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Повишаване на качеството на водата, чрез поддръжка и реконструкция на районната инфраструктура, както и чрез съоръжения за повишаване на производствените характеристики; 2. Ориентиране на производството към износ. 3. Внедряване на съвременни технологични решения за увеличаване на производството и намаляване на производствените разходи; 4. Диверсифицирано производство на поликултура с добавяне на видове риба от по-висок ценови сегмент и подходящи за промишлена преработка; 5. Добавяне на стойност към производството чрез извършване на първична преработка и маркетинг на произвежданата продукция; 6. Диверсификация на аквакултурните дейности чрез развитие на туризъм; 7. Участие във финансови инструменти от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране и подкрепа за 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Икономическа рецесия в национален и световен мащаб; 2. Поява на бактериални и вирусни патогени, които не могат да бъдат контролирани; 3. Негативно влияние на климатичните промени – засушавания, наводнения, намаляване на нивото на притоците; 4. Повишена конкуренция от производители и търговци на единния европейския пазар; 5. Промяна предпочитанията на потребителите към други продукти.

	8. Тежки процедури за получаване на разрешителни за развиване на дейността.	застраховане на продукцията с цел подобряване на ликвидността на фермерите.	
--	---	---	--

В страната функционират множество изградени през времето на плановата икономика проточни стопанства захранвани с водоизточници от реки, извори и/или сондажи. Общия брой на стопанства с бетонни и землени басейни, по данни на ИАРА към 31-12-2012г. е **242** броя от общо 388 броя действащи стопанства. Продукцията, добивана от тези ферми е голям обем и се състои главно от шаранови и пъстървови видове, които са класифицирани от ИАРА като **традиционна** за България аквакултура. Част от тях са изградени вследствие на мащабен проект, през 80-те години на миналия век известен като „Смолянски Рибен Комплекс”. Производствения капацитет само на тези студенолюбиви стопанства е бил над 5000 тона пъстърва предназначена за износ. Тези ферми са важни за диверсификацията на производството на риба в страната, производството на зарибителен материал, както и поддържане на устойчива заетост в селските и рибарските райони.

Предимствата на фермите в допълнение към вече изброените от по-слабо интензивните технологии, се изразяват във **по-високия добив за единица площ или обем** на стопанствата, както и **скъсяване на технологичния цикъл** за производство вследствие на **засилен интензитет**. Поради по-големия обем на произведената продукция на тези стопанства, достъпът им до големи търговски вериги и корпоративни клиенти, както и износът са значителни. Голяма част от стопанствата притежават обучен персонал, както и опитни технолози, които организират производство на зарибителен материал.

Като **слаби страни** в допълнение към вече изброените от по-слабо интензивните технологии, се открояват по-високите оперативни разходи за енергия и консумативи, както и по-високия брой на заетия персонал за осъществяване на дейностите, рефлектиращ върху повишаването на себестойността на продукцията. Стопанствата притежават морално остарялата инфраструктура за водовземане и заустване на фермите, голяма част от наличните басейни са неоразмерени спрямо производствените възможности на стопанството и липсва оборудване за повишаване на производствения капацитет. Разчита се основно на естествена аерация на водата, няма условия за температурно регулиране или автоматизирано хранене. Тези стопанства предлагат и по-слаба възможност за автоматизация на производствата и внедряване на технологични нововъведения, но с цел повишаване на производствения капацитет е целесъобразно да се внедрят системи за обогатяване с кислород и почистване на водата. Басейните са открити, без никаква защита от хищници, а районна инфраструктура като огради, електричество, питейна вода и канализация на места въобще липсва. Условията на труд в тези стопанства са тежки, а хигиената в помещенията за люпене на рибата са на не е на високо ниво. В голяма част от риболовните оборудването е старо и амортизирано, липсва автоматизирано и спестяващо вода и енергия оборудване. Входящата вода не преминава през системи за механично и биологично пречистване.

В тези ферми много по-осезаемо се срещат последиците от икономическа рецесия в национален и световен мащаб. Понижаването на покупателната способност на потребителите и продажбите на нива близки до себестойност, с цел получаване на предимство пред конкурентите

могат да вкарат операторите в дългова спирала, с цел посрещане на оперативните разходи. Редуцирането на оперативните разходи води до влошаване на качеството на продукцията и до намаляване на производствения капацитет.

Възможностите пред операторите на интензивни стопанства от този тип са насочени към реструктуриране и увеличаване на производството чрез:

- Повишаване на качеството на водата, чрез поддръжка и реконструкция на районната инфраструктура, както и чрез съоръжения за повишаване на производствените характеристики;
- Ориентиране на производството към износ, който да генерира устойчив растеж на стопанствата;
- Внедряването на съвременни технологични решения за увеличаване на производството и намаляване на производствените разходи може да бъде извършено посредством системи за обогатяване с кислород, почистване на водата и др. видове инвестиции;
- Диверсифицирано производство на поликултура с добавяне на стопански ценни видове риба от по-висок ценови клас като: европейски сом, бяла риба сулка, щука, есетрови и други видове, подходящи за промишлена преработка;
- Добавяне на стойност към производството чрез извършване на първична преработка и маркетинг на произвежданата продукция;
- Диверсификация на аквакултурните дейности чрез развитие на туризъм;
- Участие във финансови инструменти от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране и подкрепа за застраховане на продукцията с цел подобряване на ликвидността на фермерите .

За да бъдат фермите жизнеспособни е целесъобразно освен гореописаните дейности да се подпомагат **приоритетно** производствата, ориентирани към износ. По данни на НСИ, например съществува отрицателно салдо (вносът превишава износа) на пъстъргови видове -590 т. за 2011г., което води до извода, че студенолюбивата аквакултура притежава освен експортен, и вътрешно-териториален потенциал за растеж. Внедряването на иновативни технологии за увеличаване на производството както и намаляване на производствените разходи е от съществено значение за поддържане на конкурентоспособността на фермите. Подобряване функционирането на риболопилните е необходимо условие за обезпечаване на производството и понижаване себестойността на продукцията.

3. Садкови аквакултури (мрежести клетки) (СКГ Клетки)

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Висок добив за единица площ или обем, както и скъсяване на технологичния цикъл за производство вследствие на засилен интензитет. 2. Наличие на достатъчно водна площ; 3. Ниски капиталови и оперативни разходи при голям обем производство и икономии от мащаба на произвежданата продукция; 4. Развит вътрешен пазар на прясна риба и по-конкретно шаранови и пъстървови видове; 5. Обучен персонал и традиции в дейностите по култивиране на риба; 6. Относително организиран пазар за реализация на продукцията; 7. Наличен и достъпен зарибителен материал на култивираните видове; 8. Живописен ландшафт около водоемите, предпоставка за развиване на туризъм; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Отсъствие на възможности за контрол върху хидрохимичните и хидрофизичните условия на отглеждане на хидробионтите; 2. Откритата водна площ, обуславя лесен достъп на хищници, рибоядни птици, и заболявания, пренасяни по воден път; 3. Възможни отрицателни влияния върху околната среда, като еутрофикация на водоемите при прекомерно използване на фуураж; 4. Тежки процедури за получаване на законни разрешителни за ползване на воден обект. 5. Липса на прилежащи терени на брега на акваторията – неуредена възможност за придобиване право на ползване на земя. 6. Малък брой идентифицирани рибарски райони във вътрешността на страната, които да се ползват от структурната подкрепа на местни инициативни рибарски групи; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Уплътняване на неоползотворените водни площи, подходящи за разполагане на мрежести клетки; 2. Внедряване на иновативни или перспективни технологии, както и насърчаване на развойна дейност и най-вече производство на соленоводни видове риба в Черно море; 3. Добавяне на стойност към производството чрез извършване на първична преработка и маркетинг на произвежданата продукция; 4. Диверсификация на аквакултурните дейности чрез развитие на туризъм; 5. Участие във финасови инструменти от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране и подкрепа за застраховане на продукцията с цел подобряване на ликвидността на фермерите; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конфликт при ползване на водата (ресурса) за различни цели – напояване, питейни нужди, енергодобив за акваторията на Черно Море риболов и др. 2. Икономическа рецесия в национален и световен мащаб; 3. Повишена конкуренция от производители и търговци на единния европейския пазар; 4. Промяна предпочитанията или заместване на потреблението на потребителите към други продукти; 5. Поява на бактериални и вирусни патогени, които не могат да бъдат контролирани; 6. Фалит на фермите вследствие на прекратяване на разрешителни за ползване на воден обект или повърхностни води и флуктоации на пазара; 7. Негативно влияние на климатичните промени – наводнения и намаляване на нивото на притоците;

Общия брой на садкови стопанства в язовири, култивиращи риба и други водни организми, по данни на ИАРА към 31-12-2012г. е **43** броя. Към момента няма разположени инсталации в акваторията на Черно море. Култивирането на риба в мрежести клетки (садки), безспорно е най ефективната технология за производство на големи обеми продукция, при сравнително ниски капиталови разходи. Разполагането на тези установки изисква значителна водна площ с подходящи дълбочини и възможност за ротация на съоръженията. В страната повечето големи садкови стопанства са разположени в големи високопланински язовири, но и във водоеми с площ над 100 декара и подходящи дълбочини могат да бъдат обособени зони за садково производство. Обикновено технологичните дълбочини необходими за разгръщане на мащабно производство са между 7 и 12 метра, като в зависимост от гъстотата на съоръженията, могат да бъдат добавяни или редуцирани клетки във всеки етап на технологичния процес. Предимствата на култивиране на риба в контролирана среда са оценени, както от операторите на топлолюбива аквакултура, така и от пъстървовите ферми във високопланинските язовири. Най-масовите отглеждани сладководни видове по тази технология са дъгова пъстърва, шаран, есетрови видове и др. При подходящи условия, мрежестите клетки могат да бъдат разположени в Черно море, както в близост до брега, така и в открити води. Ниските оперативни разходи, съчетани с обучен персонал и завидни пазарни позиции, обуславят фермите като изключително рентабилни. Като цяло базата на садковите стопанства е сравнително обновена със средства от предприєдинителната програма САПАРД и Европейския Фонд за Рибарство. Тези ферми са жизнеспособни и генерират постоянна заетост и добавена стойност в селските и рибарските райони.

Проблемите пред този вид стопанства са изразени най вече липсата на предоставяне на прилежаща брегова площ за изграждане на помещения за работниците, складове за фураж и обслужващи и производствени помещения. Съществува риск при прекомерно използване на некачествени фуражи, или прекомерна гъстота на посадката, да се получи евтрификация на водната среда.

Също така използването на язовирите за питейни нужди, напояване и производство на ел. енергия се извършва приоритетно, без да се вземат предвид промените в нивото на водоема и щетите, които нанасят върху производителите на аквакултура. Съществува конфликт между рибарите в Черно Море и определените за ползване акватории на фермите, тъй-като по този начин се ограничава риболова.

Потенциал за развитие имат и потопяемите/дънните мрежести клетки, разположени в открито море, чрез които могат да бъдат отглеждани соленоводни риби.

Възможностите пред операторите на интензивни и суперинтензивни садкови стопанства са насочени към реструктуриране и увеличаване на производството чрез:

1. Уплътняване на неоползотворените водни площи, подходящи за разполагане на мрежести клетки;
2. Внедряване на иновативни или перспективни технологии, насърчаване на развойна дейност както и развиване на садково производство на соленоводни видове риба в Черно Море;;
3. Добавяне на стойност към производството чрез извършване на първична преработка и маркетинг на произвежданата продукция;
4. Диверсификация на аквакултурните дейности чрез развитие на туризъм;

5. Участие във финансови инструменти от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране, както и схеми за съфинансиране на застрахователната премия с цел подобряване на ликвидността на фермерите;

Целесъобразно е да се подпомагат **преоритетно** производствата, ориентирани към култивиране на соленоводни видове риба. Уплътняването на наличните водни площи в страната ще доведе до рязък скок в производството, като предимството от по ниските капиталови и оперативни разходи, лесно може да бъде превърнато в пазарно. Внедряването на иновативни технологии за увеличаване на производството, както и намаляване на производствените разходи, чрез изграждане на допълнителни понтонни съоръжения за складиране и обслужване на фермата, закупуване на специализирани плавателни съдове, мрежи и други съоръжения против обрастватели и хищници, подводно осветление, автоматизирано хранене, използване на високоенергетични (еко)фуражи и др.) е от съществено значение за поддържане на конкурентоспособността на фермите.

4. Колекторно отглеждане на дву/черупчести в Черно море (OFB Над дъното)

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<p>1. Сравнително благоприятна морска среда (наличие на работещи пречиствателни съоръжения и липса на опасни токсини, произведени от водорасли);</p> <p>2. Ниски оперативни разходи;</p> <p>3. Високи нива на фитопланктон и липса на плувачи хищници (като морски звезди и др.);</p> <p>4. Устойчиво търсене на продуктите на международния пазар и пиковите месеци на туристическия сезон;</p> <p>5. Обучен персонал и традиции в дейностите по култивиране на черна мида;</p> <p>6. Живописен морски ландшафт на фермите, предпоставка за развиване на туризъм;</p> <p>7. Безспорни екологични ползи от развиване на дейността.</p>	<p>1. Липса на подходящи защитени заливи, фиорди по черноморското крайбрежие;</p> <p>2. Липса на прилежащи терени на брега на акваторията – неуредена възможност за придобиване право на ползване на земя;</p> <p>3. Традиционните ферми произвеждат малки обеми продукция, недостатъчни за осъществяване на постоянни доставки, при много тежки условия на труд за служителите;</p> <p>4. Тежка и тромава процедура по издаване на разрешителни за ползване на воден обект в акваторията на Черно море;</p> <p>5. Необходимост от инвестиции за спазване на изискванията за пакетиране, етикетирание и експедиране на моллюските;</p> <p>6. Неразвит вътрешен пазар и липса на традиции в българските домакинства за консумация на миди;</p> <p>5. Липса на модерни специализирани сервизни съдове и оборудване за обслужване на фермата.</p>	<p>1. Изграждане на пурификационни центрове на брега на акваторията;</p> <p>2. Внедряване на иновативни или перспективни технологии, увеличаващи продуктивността от единица площ;</p> <p>6. Добавяне на стойност към производството чрез извършване на първична преработка (почистване на черупчестите, сортиране, етикетиране) и маркетинг на произвежданата продукция;</p> <p>3. Подкрепа за рекламата и промотиране на консумацията на миди на вътрешния пазар;</p> <p>4. Диверсифициране на производството чрез дейности насочени към култивиране на черноморска стриди;</p> <p>5. Диверсификация на аквакултурните дейности чрез развитие на туризъм;</p> <p>6. Минимизиране на атмосферните условия, чрез изграждане на защитни съоръжения с цел обезопасяване на фермите, продукцията и работниците;</p> <p>Участие във финансови инструменти</p>	<p>1. Конфликт между риболовната общност, туристическата индустрия и операторите на фермите, тъй-като акваторията ограничава риболова;</p> <p>2. Хронично, залпово и трансгранично замърсяване на черноморските води в крайбрежната зона от заустване на битови и промишлени отпадни води и р. Дунав;</p> <p>3. Значително повишаване на популацията на рапана и унищожаване на мидените банки;</p> <p>4. Повишена конкуренция на единния европейския пазар;</p> <p>5. Преустановяване на дейността на фермите вследствие на прекратяване на разрешителни за ползване на воден обект.</p>

		от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране и подкрепа за застраховане на продукцията с цел подобряване на ликвидността на фермерите.	
--	--	---	--

Общия брой на колекторни ферми култивирани черупчести, по данни на ИАРА към 31-12-2012г. е **42** броя. Развитието на морската аквакултура в Черно море е **перспективно, поради липсата на индустриални замърсявания, липсата на опасни токсини**, произведени от водорасли (например в Средиземно море) и относително малката приливна вълна (8-9 см). Благоприятно въздействие за култивирането на Черна мида оказва и наличието на **фитопланктон** (основна хранителна суровина на мидите) в повърхностните води на Черно море от 106 до 1330 мг/м³/24ч., докато за сравнение в Средиземно море показателите са от 7 до 157 мг/м³/24ч. В Черно море липсват **плуващи хищници**, като морски звезди и др., които да нанасят поражения върху инсталациите. В последните 10 години в България се разви с бързи темпове морската аквакултура изразена в култивиране на Черна мида. Тъй като условията за отглеждането им са изключително благоприятни и **липсват оперативни разходи за фураж и др.** производството на черупчести нарасна около 10 пъти през двата програмни периода на програмите САПАРД и ЕФР. За това време в сектора навлязоха и много иновативни технологии за отглеждането им, които подобриха ефективността на единица площ. Черната мида е търсен продукт на международните пазари, а в пиковите месеци на летния туристически сезон в страната се наблюдава недостиг. **Екологичните ползи** от производството на черупчести са многобройни. При инсталирането на мидени ферми в морето, в рамките на година, се наблюдава ефект върху подобряване качеството на водата, тъй като мидените инсталации функционират подобно на вертикални рифове, покрити с миди – естественото местообитание на отглеждания вид. Черната мида филтрира 80 литра морска вода на денонощие, като задържа органичната материя и пречиства морето. Освен гореизброените ползи, инсталациите предлагат места за почивка и по-интензивно хранене на птиците (поради по-голяма гъстота на ихтиофауната – риба, раци и рапани), което от своя страна води до траен благоприятен ефект върху орнитофауната. Култивирани количества миди отделят и допълнителен спатов материал, който подпомага естественото възпроизводство на популациите и тяхното оцеляване от инвазията на рапана.

Като слаби страни на този тип аквакултура се откроява **липсата на естествено защитена акватория** в зоните за култивиране на мидите. В Черно море не са налични подходящи заливи и/или фиорди, които защитават съоръженията от морските бури и течения. Прилежащи терени на брега в близост до фермата също не са уредени, като право на придобиване от операторите, с което се затрудняват дейностите по мониторинг, охрана, събиране на продукцията и др. Фермите, които култивират мида по **традиционна технология**, са в незавидно положение, тъй-като произвеждат малки обеми продукция, недостатъчни за осъществяване на регулярни доставки за вериги магазини и экспорт. Като цяло себестойността на

продукцията им е по-висока, тъй-като мащаба на производство е малък, а броят на служителите осъществяващи дейностите по култивиране на мидите, значителен. Съгласувателните процедури по издаване на разрешителни за ползване на воден обект е затруднено поради **липсата на синхрон** в множеството институции които имат отношение към акваторията – Басейнова Дирекция – Черноморски регион, Щаб на военноморските сили, ИА „Морска Администрация” и др. Към началото на 2013 г. може да се счита, че свободни площи за развиване на аквакултура, близо до бреговата ивица почти няма и обособяването на гранични точки на фермите в 12 милната зона е затруднено от съществуващи пътища на кораби, инфраструктура на ВМА, разполагане на даляни и др. Регулациите по отношение на **пакетиране, етикетиране и експедиране** на черупчестите, изискват значителни по обем инвестиции от страна на операторите. До момента на извършването им, операторите ще ползват услугите на преработвателните предприятия с цел постигане на съответствие с изискванията на нормативната уредба. Все още пазара на Черна мида във вътрешността на страната е **неразвит**, като липсва култура в потребителите и заведенията за хранене, за приготвяне на мидите. Друг основен проблем е и **ограниченото използване на специално проектирани специализирани сервизни съдове** за обслужване на фермите (висока цена, липса на серийно производство), поради което понастоящем се използват риболовни кораби и лодки, на които липсват хидравлика, подземни съоръжения, хладилни отсеци за съхранение на продукцията и др.

Основните заплахи са свързани с описаните в горепосочените технологии конфликти между представителите на рибарската общност и операторите, замърсяванията от всякакъв тип, които могат да стопират добива на продукцията, и значителното увеличаване на популацията на рапана. Инвазията на този хищник, който няма естествен враг, рефлектира пряко върху колониите от мидите, с които се храни, а също така води и до редуциране количествата спатов материал, необходими за заразяване на колекторите. Тъй-като инсталацията на фермите е свързана с извършване на многобройни водолазни услуги и изграждане на котвени съоръжения, евентуално прекратяване на разрешителните за ползване на воден обект ще изправи фермите пред опасността да преустановят дейността си и като решение на проблема е целесъобразно тези разрешителни да бъдат безсрочни.

Възможностите пред операторите на мидени ферми са насочени към преструктуриране и увеличаване на производството чрез:

1. Изграждане на пурификационни центрове на брега на акваторията – необходими съоръжения в случай на замърсявания на водите;
2. Внедряване на иновативни или перспективни технологии, увеличаващи продуктивността от единица площ – използване на колекторни линии и автоматизирано прибиране на продукцията;
3. Добавяне на стойност към производството чрез извършване на първична преработка-почистване на черупчестите, сортиране, пакетиране и етикетиране, както и маркетинг на произвежданата продукция;
4. Подкрепа за рекламата и промотиране на консумацията на миди на вътрешния пазар;
5. Диверсифициране на производството чрез дейности насочени към култивиране на черноморска стрида – присъстващ в страната вид, пострадал от инвазията на рапана;
6. Диверсификация на аквакултурните дейности чрез развитие на туризъм;

7. Минимизиране на атмосферните условия, чрез изграждане на защитни съоръжения с цел обезопасяване на фермите, продукцията и работниците - (съоръжения за предпазване от вълни (break water), понтони, плаващи елементи и др.);
8. Участие във финансови инструменти от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране с цел подобряване на ликвидността на фермерите;

Целесъобразно е да се подпомагат **приоритетно** фермите, които целят уплътняване на разрешената за ползване акватория чрез преминаване от традиционни към по-интензивни методи за производство, както и изграждане на ферми в открито море. Диверсификация на производството изразена в изграждане на съоръжения за производство на черноморски стриди, както внедряването на иновативни и перспективни технологии за увеличаване на производството и намаляване на производствените разходи са от съществено значение за устойчиво развитие на фермите.

7. Рециркуляционни системи (RES Системи за рецикулация)

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Отглеждане на риба в контролирана среда и създаване на условия за оптимален темп на нарастване; 2. Възможност за отглеждане на по-скъпи и с голямо пазарно търсене видове риба, с последваща обработка; 3. Производство на калибрована продукция, и по-малък размер на инвестиран в стока капитал поради скоростния темп на нарастване; 4. Голям обем производство, позволяващ приток на постоянни парични потоци, както и икономии от мащаба на произвежданата продукция; 5. Безспорни екологични ползи от развиване на дейността – по малък брой басейни в сравнение с други технологии, а третираната вода е с качества близки до тези на входа на фермата; 6. Възможност за синергия с други производства (аквапоника), както и производство на техническа аквакултура; 7. Сигурност за операторите, тъй- 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Високи капиталови разходи, включващи и строително монтажни работи за изграждане на промишлено хале; 2. Висока цена на парцелите подходящи за изграждане на фермите на морския бряг (за морска аквакултура); 3. Все още непълно интродуциране на този тип технологии в страната както и липса на обучен персонал за дейности по култивиране и поддръжка на оборудването; 4. Производство с висок разход на енергия; 5. Изключително труден режим на получаване на разрешителни за изграждане на хранваща с морска вода инфраструктура за ферми разположени на морския бряг, поради преминаване на съоръженията през изключителна държавна собственост. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Облекчаване на режима за изграждане на инфраструктура за хранване с морска вода на фермите разположени на брега на Черноморието; 2. Внедряване на ВЕИ във фермите, с цел намаляване на оперативните разходи; 3. Добавяне на допълнителни дейности към фермите интегриране на вертикални и хоризонтални дейности свързани с производството, преработката и пласмента на продукцията, както и туризъм; 4. Възможности за производство на видове риба от високия ценови сегмент и допълнителна преработка; 5. Участие във финансови инструменти от типа на фючърсно и форуърдно контрактиране и подкрепа за застраховане на продукцията с цел подобряване на ликвидността на фермерите. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Икономическа рецесия в национален и световен мащаб; 2. Повишена конкуренция на единния европейския пазар (EU-27), Норвегия, Исландия и най-вече внос от Индонезия, Виетнам, Китай; 3. Промяна предпочитанията, или заместване на потреблението на потребителите към други продукти.

<p>като фермите се изпълняват на собствен имот и могат да бъдат захранвани с подземни води;</p> <p>8. Изключително подходяща технология за райони с воден стрес и области, в които има засушаване;</p> <p>9. Възможност за промяна на отглежданите видове риба в съответствие с пазарното търсене, с настройка на температурата и други параметри на водата.</p> <p>10. Изключително подходяща технология за производство на зарибителен материал.</p>			
--	--	--	--

Общия брой на действащи рециркуляционни ферми, по данни на ИАРА към 31-12-2012г. е **2** броя. Основната причина за използването на рециркулация на водата при рибните ферми е създаването на изкуствени условия за оптимално производство на стопански ценни видове риба. Чрез използването на водна рециркулация в затворени пространства, могат да се отглеждат в промишлени количества следните **видове** - барамунди, лаврак, ципура, европейски сом, кобия, змиорка, кефал, треска, костур, бяла риба, различни видове съомга, есетрови видове, морски език, тилапия, пъстърва, калкан и др. Рибите се съхраняват в басейни, като водата се обменя постоянно, за да се гарантират **оптимални условия за растеж**. Специфичната характеристика за този тип технология е, че тези условия се гарантират от подаваната, температурно регулирана и допълнително окислородена вода, като се отстранява отпадните продукти от метаболизма (органични материали, разтворени твърди вещества, амоняк, въглероден диоксид и др.). Третираната вода преминаване през редица филтрационни процеси и по този начин пречистена се използва отново в производствения цикъл. В рециркуляционните системи се постига **ускорен темп** на нарастване на рибата, увеличава се ефективността на производствената площ на фермата, както и се редуцират използваните количества вода. Чрез използването на рециркуляционна се намалява драстично **площта на басейните** за отглеждане на риба, като допустимата гъстота на посадката на квадратен метър е много по-висока, а вследствие на ускорен растеж на биомасата и уеднаквените темпове на нарастване на партидите риба се получава **калибрована продукция**. При ускореното нарастване на биомаса в рециркуляционните системи се постига **по-малък размер** на инвестиран в стока капитал и по-малък брой басейни, необходими за изграждане за единица продукция, а от тук и намаление на оперативните разходи. Използването на подобни ферми е удачно и за **времева настройка** на продукцията от пъстървови и други видове в месеците от **декември до май**, когато количествата риба от

останалите интензивни ферми не излизат на пазара. Тази технология е много подходяща и за **производство на зарибителен материал**, тъй-като системите за люпене изискват високи стандарти на водата и температурните режими, както и високо ниво на санитарно-хигиенните изисквания. Този тип технология позволява и развитието на т.нар. **аквапоника** - хидропонна технология посредством която в Европа се отглеждат успешно оранжерийни зеленчуци и подправки, като се оползотворяват богатите на нитрити третираните от фермата води. **Техническата аквакултура също се култивира чрез фотобиореактори** с циркулация на водите. За всички типове производства чрез използването на рециркуляционни системи, важи правилото че третираните води от фермите, са с качества близки до тези на водовземането. Изграждането на фермите на собствен имот дава относителна **независимост** на операторите от административните регулации свързани с ползването на водни обекти и хранване с вода. Ефектите предизвикани от **засушаване и намаляване на нивото на притоците** са елиминирани с използването на рециркуляцията. Същевременно тези системи са адаптивни, и позволяват **промяна на видовете** отглеждана продукция в съответствие с пазарното търсене, чрез настойки на температурните режими и химичния състав на водата.

Основните предизвикателства пред изграждането на подобен род ферми са свързани със осигуряване на значителен финансов ресурс, който се компенсира от възможностите за производство на много голям обем продукция на малка площ, както и за отглеждане на соленоводни, а в някои случаи неместни видове риба от високия ценови сегмент, които са търсени на европейските пазари. Проблемна е и техническата инфраструктура за хранване с вода при култивиране на соленоводни риби, тъй-като бе влязла в сила забрана за строеж в 100-метровата брегова зона. С последните промени в закона за черноморското крайбрежие, стана възможно разполагането на технически тръби за хранване на фермите с морска вода. Соленоводното производство е затруднено и от **цената** на парцелите подходящи за промишлено строителство на брега на морския бряг, която въпреки икономическата криза остава висока поради възможностите за застрояване за целите на туристическата индустрия.

Процеса на култивиране на рибата е основан на циркулация на водата и постоянно използване на помпени системи, което обуславя технологията като **енергоемка**. Все още внедряването този тип технологии в страната е в ограничен мащаб, поради което обучен персонал просто липсва. Всички реномирани производители обаче, предлагат обучения и мониторинг на фермите, с цел обезпечаване на тяхното функциониране

Заплахите пред тези ферми са свързани с общовалидните за всички производства икономически обстоятелства, както и повишената конкуренция и ниско бюджетен внос от трети страни. Възможна е и потенциална промяна в предпочитанията, или заместване на потреблението на дадени видове риба от потребителите, което води от своя страна до пренастройване на производството.

Възможностите пред операторите на рециркуляционни системи са насочени към реструктуриране и увеличаване на производството чрез:

1. Облекчаване на режима за изграждане на инфраструктура за хранване с морска вода на фермите разположени на брега на Черноморието;

2. Внедряване на ВЕИ във фермите с цел намаляване на оперативните разходи;
3. Добавяне на допълнителни дейности към фермите с интегриране на вертикални и хоризонтални дейности, свързани с производството - преработката и пласмента на продукцията, както и туризъм;
4. Възможности за производство на видове риба от високия ценови сегмент.

Целесъобразно е да се подпомагат **приоритетно** фермите, които ще отглеждат соленоводни видове риба. Синергия между отделни производства (аквапоника) и производство на техническа аквакултура, внедряване на ВЕИ източници на енергия, също следва да бъдат насърчавана.

Аквакултури – обобщен SWOT анализ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ	ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Дългогодишни традиции в сектора при различни типове производства; 2. Благоприятни естествени климатични и хидрологични условия за развитие на сектора; 3. Повишаване на търсенето на риба на вътрешния и външния пазар и отрицателно търговско салдо на европейския пазар (EU - 27); 4. Живописен ландшафт около фермите – предпоставка диверсификация на дейностите чрез развиване на туризъм; 5. Производство на висококачествен протеинов продукт от първична потребност - храна, която винаги ще има потребителско търсене. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Секторът не е достатъчно конкурентен на световния пазар; 2. Недостатъчно взаимодействие между изследователския сектор и бизнеса; 3. Все още недостатъчна консумация на риба и хидробионти на вътрешния пазар и слабо промотиране на продуктите от аквакултура; 4. Липса на единни действия между браншовите организации за промотиране на българските компании на международни пазари, и идентифициране на пазарни ниши; 5. Слабо развита директна продажба „от фермата“. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Подобряване на прозрачността и ефективността на лицензионните процедури; 2. Въвеждане на иновативни, перспективни и устойчиви практики и технологии в аквакултурите; 3. Повишаване на професионалните умения на заетите в сектор аквакултури, посредством учение през целия живот и въвеждане на ноу-хау; 4. Финансиране на сектора със средства от европейски фонд за морско дело и рибарство, фючърсни и форуърдни сделки с изградена пазарна структура, съфинансиране на застрахователната премия и финансов инженеринг; 5. Диверсифициране на производството, чрез култивиране на видове от високия ценови сегмент, с експортна насоченост и потенциал за промишлена преработка и развиване на туризъм; 6. Повишаване на добавената стойност на продукцията от аквакултури чрез извършване 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Продължаване на икономическата рецесия в национален и световен мащаб; 2. Системно или импактно замърсяване на водите; 3. Глобални климатични поцеси, водещи до засушаване, което може да доведе до недостиг на качествена вода за аквакултурите; 4. Повишена конкуренция на единния европейския пазар (EU-27), Норвегия, Исландия и най-вече внос на риба и рибни продукти от ниския ценови сегмент от Индонезия, Виетнам, Китай, Чили и др.; 5. Промяна предпочитанията на потребителите към други продукти; 6. Конфликт между различните ползватели на водните ресурси (електроенергия, напояване, питейни нужди, риболов). 7. Разпространение на болести при внос на зарибителен материал и слаб контрол върху интродуцираните хидробионти.

		<p>на дейности по първична преработка и маркетинг;</p> <p>7. Участия в международни изложения;</p> <p>8. Подобряване кооперирането чрез браншовите структури, асоциации и организации на производители при разработване на национални политики, ценообразуване и пазарна инфраструктура.</p> <p>9. Промотиране на местни продукти на вътрешния и международния пазар.</p>	
--	--	---	--

Като силна страна на сектора в България могат да бъдат посочени да бъдат посочени дългогодишните традиции за култивиране на риба стартирали още в края на 19-век. Определено от ИАРА като традиционно за България развъждане на шаранови и пъстървови видове, е достатъчно развито, като е обезпечено с материален, ресурсен, научен и човешки потенциал. Наличието на многобройни водоеми, развита хидрографска мрежа и акватория на Черно Море, са основната предпоставка за устойчиво и ускорено развитие на сектора. Все още сладководната, и най-вече топлолюбива аквакултура не е на производствени равнища, съпоставими с централно европейските държави като Унгария (около 15 000 т. производство за 2011г. EUROSTAT) и Чехия (около 21 000 т. производство за 2011г. EUROSTAT), а по скоро е на равнището на Румъния с около 8300 т. годишно (2011г., EUROSTAT). При пъстървовите видове, въпреки усиленото през последните години производство все още се наблюдава отрицателно търговско салдо на вътрешния пазар. Положителната тенденция за повишаване на консумацията на риба от потребителите в България, следва да бъде използвана от родните ферми за генериране на производствен и устойчив растеж. Отрицателното търговско салдо на Европейския Съюз спрямо трети страни, както и намаляването на риболова, трябва да бъде компенсирани с производство на висококачествени продукти от аквакултура, и също е предпоставка за развитие на производството. Устойчивост при по-малките стопанства може да бъде генерирана и от използването на ландшафта на обектите за разнообразяване на дейностите извършвани от дружествата.

Като слаба страна на сектора се откроява недостатъчната конкурентоспособност на българските компании, спрямо производители от Централна Европа и трети страни. Иновациите и перспективните технологии все още са слабо застъпени, а производството на соленоводни видове риба липсва. Наличието на малки ферми, с ниски по обем производства и без съществена ликвидност за осъществяване на инвестиции и оперативни разходи, може да бъде преодоляно само с мерки насочени към структуриране на пазара. Понастоящем една малка част от българските фирми са способни да се противопоставят като ценови равнища и качество на европейските компании и то само в отделни сегменти на аквакултурата.

Взаимодействието между изследователския сектор и бизнеса е сведено до 1 проект от мярка 3.4 „Пилотни проекти” по Оперативната програма, и няколко инициативи на местно ниво. Тук както институтите, така и сектора трябва да бъдат по инициативни, и да спомогнат за изготвянето на конкретни проекти по внедряване и одомашняване на ценни видове риба, и иновативни и перспективни технологии.

Въпреки че България е морска държава, годишната консумация на риба и черупчести остава ниска. Тренда за покачване на равнището на консумация, както и припознаването на рибата като здравословен и диетичен продукт все още е далеч под средния за ЕС – 23,3 кг. на човек годишно (източник FAO 2007г.)

Мястото на българските компании на международните пазари не е свързано със завоювани експортни позиции, както и не са идентифицирани конкретни пазарни ниши, в които да бъдат експортирани продукти от аквакултура. Причината е в липсата на организирано участие в международни изложения, както и производство, което не е адаптирано към консуматорските предпочитания и очаквания на потребителите.

Заплахите, свързани с фирмите във сектора са свързани с все още продължаващата икономическа рецесия в национален и световен мащаб. И докато в централна и западна Европа има признаци на възстановяване, произтичащите от кризата последствия са изразени в намаляване на продажните цени на продукцията поради производствена конкуренция от ЕС и трети страни, все по-трудния достъп до капиталови пазари и спад на покупателната способност на консуматорите. Пред българските производители стои риска от промяната на предпочитанията на потребителите към ниско-бюджетни импортни продукти, или алтернативната подмяна на рибата с пилешко месо. Конфликтът между различните ползватели на водните ресурси (електроенергия, напояване, питейни нужди, риболов) често е причина за отказ от развиване на дейността от множество оператори. Казусът следва да бъде уреден на институционално ниво, като се вземат предвид мотивите на всички заинтересовани страни.

Възможностите пред операторите на стопанства в България за устойчиво развитие на сектора са както следва:

1. Подобряване на прозрачността и ефективността на лизензионните процедури;
2. Въвеждане на иновативни, перспективни и устойчиви практики и технологии в аквакултурите;
3. Повишаване на професионалните умения на заетите в сектор аквакултури, посредством учение през целия живот и интродуциране на ноу-хау;
4. Финансиране на сектора със средства от европейски фонд за морско дело и рибарство, фючърсни и форуърдни сделки с изградена пазарна структура, съфинансиране на застрахователната премия и финансов инжинеринг;
5. Диверсифициране на производството, чрез култивиране на видове от високия ценови сегмент, с експортна насоченост и потенциал за промишлена преработка, както и развиване на туризъм;
6. Повишаване на добавената стойност на продукцията от аквакултури чрез извършване на дейности по първична преработка и маркетинг;
7. Участия в международни изложения.

Пакета от мерки за насърчаване на развитието на аквакултурата, трябва да бъде прилаган в цялост, като всяка една от дейностите, следва да бъде изпълнявана синхронизирано от бранша, администрацията и неправителствените организации. Увеличаването на производствения капацитет, задължително трябва да бъде съпроводено с промотиране на продукцията на реални пазари, както и да бъде осъществено чрез внедряване на иновативни и перспективни технологии за култивиране на експортно ориентирани и подходящи за преработка видове. Структурирането на пазара е съществен фактор за оцеляването и реструктурирането на микро, малките и средни по размер предприятия, и трябва да бъде придружено от всички възможни мерки за финансов инженеринг, както и от такива насочени към подобряване на паричната ликвидност на фермерите.